

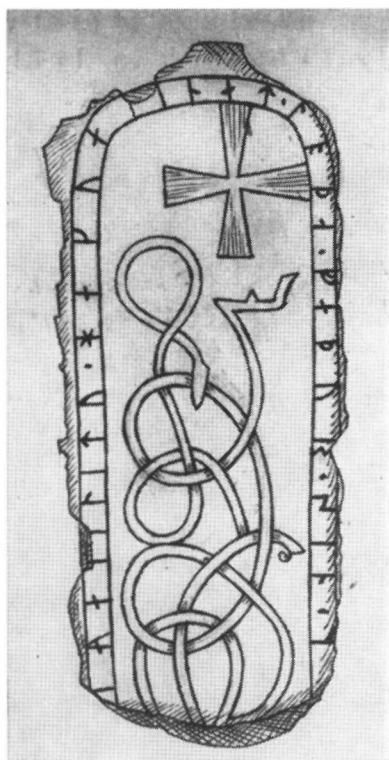

Fig. 352. U 1091. Målsta, Bälunge sn.
Efter teckning av Rhezelius.

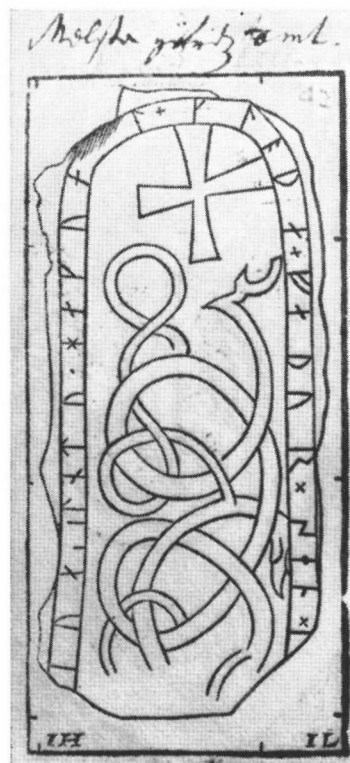

Fig. 353. U 1091. Målsta, Bälunge sn.
Efter träsnitt i Peringskiölds Monumenta (B 475).

1091. Målsta, Bälunge sn.

Litteratur: B 475, L 153. J. Bureus, Fa 6 s. 210 n:r 221 (Rhezelius), Fa 5 n:r 58; J. Rhezelius, Fl 1 n:r 77; J. Peringskiöld, Monumenta 2, bl. 30; O. Celsius, Svenska runstenar (Fm 60) 2, s. 119; UFT h. 11 (1883), s. 238; E. Brate, Svenska runristare (1925), s. 49.

Avbildningar: J. Rhezelius, teckning (i Fl 1); J. Leitz och J. Hadorph, träsnitt (i Peringskiölds Monumenta och B 475).

Den sedan länge försvunna runstenen var redan på 1600-talet skadad och svårläst. Den fanns enligt Rhezelius »Widh Målsta Kellaredör» (Fa 6); ovan teckningen i Fl 1 står »Bäling Sochn. Vthi Molsta gårdztompt». Fa 5: »Målstad kellaredör.»

I Peringskiölds *Monumenta* finnas följande uppgifter från »Molsta»: »Söder om denna by, och alt in til dess torp Trollbäcken, äre anseelige ättehögar, af en jämn och medelmåttig storleek, där hoos hafwer en lång smal steen uthan skrift warit uprester på Trysta gärde, liggiandes nu omkullfallen. Men här i Molsta gårdztompt strax wid källardören, finnes en liten Sten med gamla Runor skrefwen, doch til en dehl wid foten afslagen, så att läsningen i begynnelsen och ändan stympader är». På träsnittet finnes bläckanteckningen »Molsta gårdztomt» (B 475: »Molsta gårds-tompt»; L 153: »Molstads gårdstomt»). Celsius återger endast Hadorphs läsning; han har icke själv granskat inskriften. I UFT (1883) meddelas, att »stenen var okänd 1856», d. v. s. den hade förgäves sökts av C. Säve. Den har av mig vid flera tillfällen efterforskats utan framgång.

Stenen var redan på 1600-talet skadad; nedre delen saknades, vilket innebär, att inskriften är defekt i början och slutet. Höjd omkring 1,40 m., bredd omkring 0,80 m.

Inskrift (enligt B 475):

iua - - Intu · hakua . . . t + klopa + fapur × sen × -
 5 10 15 20 25

... letu haggva at Gloða, faður sinn ...

»... läto hugga efter Glode, sin fader ...»

Till läsningen: Rhezelius (F a 6): - ua - - - litu · hakua . . . in at · lopa · fapur · sin - - . . .

Inskriftens intresse knyter sig i första hand till runföljden 16—20, som innehåller faderns namn. Hadorph läser, sannolikt riktigt, **klopa**, vilket av Brate i *Svenska runristare* (1925) uppfattas som åsyftande mansnamnet Glade. Minst lika troligt är väl, att **klopa** återger ett *Gloða* (ack.). Ett mansnamn *Glödi* är eljest icke känt, men namnet torde kunna sammanställas med det från Norge väl kända mansnamnet *Glæðir*. Enligt E. H. Lind måste detta namn »väl fattas såsom en avledn. av fem. *glóð* glöd»; Lind hänvisar bl. a. till nynorska *gløe* 'en rask och energisk ung karl'; se *Dopnamn* spalt 343—346).

Redan Peringskiöld kommenterar (i *Monumenta* 2) det intressanta mansnamnet: »Glode, efter hwilken Stenen af twenne bröder fordom til åminnelse uthuggen warit, bemärker en anseelig och för sin höghet en förnäm Man, ty Glod eller Glöd är pruna, och gloda är Splendere instar prunæ, lysa som glöd, tädan och öga fordom warit kallat gloda, efter det förnämligast lyser och brijnner i ansigtet.»

Brate hänför U 1091 till ristaren Kjule, som har signerat tre runstenar i Tensta sn (U 1039, 1040 och 1042). Attributionen måste betecknas som osäker.

1092. Nyvla, Bälinge sn.

Pl. 94, 95.

Litteratur: B 455, L 140, D 1:194. J. Bureus, Fa 6 s. 198 n:r 166 (Rhezelius), Fa 5 n:r 59, Fa 1 s. 15; J. Rhezelius, Fl 1 n:r 65; Ransakningarna 1667—84; J. Peringskiöld, Monumenta 2, bl. 21; O. Celsius, Svenska runstenar (Fm 60) 2, s. 113, 256, 629; R. Dybeck, Bälinge socken 1863 (ATA), Reseberättelse för år 1863 (ATA); M. Stolpe, Några ord till upplysning om bladet »Upsala» (1869), s. 67; UFT h. 11 (1883), s. 236; E. Brate, Svenska runristare (1925), s. 49; S. B. F. Jansson, Runinskriftsinventering i Uppsala län 1942 (ATA); G. Olson, Rapport till Riksantikvarieämbetet den 9/12 1948 (ATA).

Äldre avbildningar: J. Rhezelius, teckning (i Fl 1); J. Leitz och J. Hadorph, träsnitt (i Peringskiölds Monumenta och B 455; träsnittet är avritat av Celsius i Fm 60: 2, s. 629); Dybeck, teckning (D 1:194).

Runstenen står 500 m. SSV om »Tingstukällorna», 75 m. ÖNÖ om den nordöstra gården i Nyvla, i östra kanten av vägen Bälinge kyrka—Nyvla. Platsen är utmärkt på Geologiska kartbladet »Upsala» samt på Ekonomiska kartbladet »Bälinge» (1952).

Enligt Rhezelius (i F a 6) fanns stenen »J Balingh Widh Nywela»; ovan teckningen i Fl 1 läses »Bäling Sochn, Vthi Nywela gärdet står denna». F a 5: »Nywela.» — I *Ransakningarna* 1667—84 finnes följande uppgift, som säkerligen åsyftar U 1092: »Nyfla weed Grindberget 1 steen påskrifwen, dersammastädes och steenlagde griffter.» På träsnittet i Peringskiölds *Monumenta* finnes anteckningen »Nyfwela norra¹ gärde emot en backe² i Bälinge» (B 455: »Nyfvele gärde»;

¹ Ordet är skrivet med tunn blyerts ovan raden.

² Orden »emot en backe» äro tillagda med blyerts ovan raden.